

La sèrie documental *Un lloc amb història* ha estat una iniciativa de la productora Cinètica Produccions (dirigida pel cineasta Lluís Ortas) per a la Televisió Autònoma de les Illes Balears (IB3). Forma un conjunt de tretze capítols que s'emeteren entre els mesos d'octubre de 2016 i gener de 2017, d'una hora de durada. El dia d'emissió fou els dimarts a partir de les 9:35h (tot i que a mitjan temporada passà a les 10:00h), amb un repetició els dissabtes a les 12:00h. La sèrie ha estat conduïda per la periodista i productora Victòria Morell i el filòleg Tomàs Vibot.

La finalitat de la sèrie és acostar a tots els públics (especialment de parla catalana) la biografia, les curiositats i el context social d'un personatge històric tot emmarcant-lo en un lloc concret, generalment una possessió.¹

La sèrie consta dels següents capítols:

Capítol 1: «Galatzó, la revelació del mite» (18/10/2016)

Capítol 2: «Els Olors, l'amor impossible» (25/10/2016)

Capítol 3: «Alfàbia. Pere de Santacília, el bandoler temut» (1/11/2016)

Capítol 4: «Eivissa, corsaris i captius» (8/11/2016)

Capítol 5: «Can Costa, el poeta del paisatge» (15/11/2016)

Capítol 6: «Es Calderers. L'amo Antoni, l'agricultura moderna» (22/11/2016)

Capítol 7: «Mongofre, l'apotecari del món» (29/11/2016)

Capítol 8: «Solleria, el marquès il·lustrat» (6/12/2016)

Capítol 9: «El Palau de Valldemossa, l'art de viure» (13/12/2016)

Capítol 10: «Miramar, l'arxiduc viatger» (20/12/2016)

Capítol 11: «Casa Lluriac, la noblesa menorquina» (27/12/2016)

Capítol 12: «Raixa, el cardenal Despuig» (3/1/2017)

Capítol 13: «Son Berga, una dona avançada» (10/1/2017)

Tot i ser, per tant, un programa de contingut eminentment històric, dos capítols incorporen a la línia argumental el pòsit llegendari dels seus protagonistes: «Galatzó, la revelació del mite» (cap. 1) i «Els Olors, l'amor impossible» (cap. 2). El primer tracta la relació entre la figura històrica i la llegendària de Ramon Burgues Safortesa i Fuster (segle XVII), segon comte de Santa Maria de Formiguera, més conegut com el Comte Mal, mentre que el segon se centra en el relat d'amor i mort entre Elisabet Font dels Olors i el tinent Manuel Bustillos (segle XVIII).

1. Cinètica produccions SL

És una productora audiovisual fundada a Palma (Mallorca) pel cineasta Lluís Ortas el 2007, a la qual posteriorment es van incorporar la il·lustradora Iskra Karadzova i la periodista Marisa Goñi. Es tracta d'una companyia jove que ha acumulat una important experiència en televisió i ha fet el salt a la internacionalització de les seves creacions. Cinètica ha produït i realitzat anuncis publicitaris i vídeos promocionals per a institucions públiques i privades, així com videoclips i reportatges de grups musicals i intèrprets tan significatius com Antònia Font, John Tirado, Sterling o Gran Sol. També ha dut a terme vídeos corporatius per a la Universitat de les Illes Balears, l'empresa de

¹ Una possessió és una gran finca rural a Mallorca, equivalent a un *mas* català, un *lloc* menorquí, un *pazo* galleg o un *cortijo* andalús. Els propietaris de les possessions eren denominats senyors i, en el cas de les possessions més grans, majoritàriament formaven part de la noblesa terratinent. Històricament, els senyors s'apropriaven de la renda de la terra i controlaven el comerç del blat i de l'oli, els productes bàsics de la Mallorca tradicional.

calçat Camper i la Federació Hotelera de Mallorca, així com per a la Fundació La Caixa i la Fundació Iberostar, en col·laboració amb l'Associació de Productores Audiovisuales Solidàries de les Illes Balears (APASIB). Entre les últimes creacions publicitàries, figura l'animació baix cost realitzada per a l'ONG ASPERGER que s'ocupa dels nens autistes i un videoclip musical per ASPANOB, que treballa amb nens que pateixen càncer.

Cinètica Produccions compta, a més, amb experiència en la producció de sèries i documentals per a les cadenes autonòmiques de Balears, IB3 Televisió, i Catalunya, TV3, i l'antiga Televisió de Mallorca, per a la qual va produir la sèrie documental de 37 capítols *Memòria i Oblit d'una guerra*, sobre la guerra civil a les Balears. Des de l'any 2010, gestiona la cobertura dels serveis informatius de les cadenes Tele 5 i Cuatro a Balears.

El 2010 va estrenar *Amour de Vivre*, un documental produït per IB3 i TV3, sobre els orígens menorquins de l'escriptor francès i Premi Nobel de Literatura Albert Camus, exhibit internacionalment. Cinètica Produccions també ha realitzat dos documentals sobre els sords cecs a l'Índia per la Fundació Vicente Ferrer, *Rutes de Silenci*, que van ser emesos per Televisió de Mallorca i Barcelona Televisió (BTV). Per a la Fundació Deixalles, organització dedicada a la inserció sociolaboral de persones amb risc d'exclusió social, Cinètica va produir el documental *Deixalles, Reciclant valors*, estrenat a IB3.

També va emetre a la televisió autonòmica balear *El Regne de Momeràlia*, un documental que emprava recursos habituals en la ficció per abordar la història dels Morell, una influent família burgesa de Palma amb grans inquietuds culturals, que els van portar a relacionar-se amb alguns dels personatges més il·lustres de la intel·lectualitat europea dels segles XIX i XX. Aquesta producció va obtenir un gran èxit d'audiència en les seves passades a IB3. Cinètica, a més, ha realitzat treballs per a l'Ajuntament de Palma de Mallorca, entre els quals es troba la cobertura de les gales dels Premis Ciutat de Palma i el documental *La pintora sense rostre*, sobre l'artista Pilar Montaner. El seu últim treball en aquest terreny ha estat el documental *Més que un barri*, sobre la tasca social de Jove a Sa Indioteria i el Pont d'Inca, que ha merescut el Premi Solidaritat 2014 del Consell de Mallorca.

En gènere de ficció ha produït els curtsmetratges *Plenamar*, guanyador del Primer Premi Cortogenia 2012 (Madrid) i *La síndrome del mitjó desaparellat*, guanyador del Segon Premi Art Jove 2012 i partícip de més d'una vintena de festivals a nivell nacional i internacional.

En el terreny de l'animació, Cinètica treballa en la sèrie *ISI*, que relata les peripècies d'una família d'avui i incideix en la transmissió de valors. El projecte ha estat seleccionat recentment en els festivals de Cartoon Forum 2014 i el MIP Junior de Cannes 2014.

2. Dinàmica dels programes i capítols

Tal com hem dit més amunt, la línia temàtica de la sèrie es basa en l'anàlisi rigorosa i alhora divulgativa d'un personatge històric i un lloc concret, generalment una possessió. Aquesta ubicació té relació amb el protagonista, ja sigui perquè n'era propietari (Mongofre-Fernando Rubió i Tudurí; Alfàbia-Pere de Santacília i Pax, Sollieric-Miquel Vallès Reus de Sollieric i Orlandis, etc.) o bé perquè n'estava vinculat a la propietat (Raixa-cardenal Despuig; Formentor-Miquel Costa i Llobera, es Calderers-Antoni Oliver, etc.). Aquesta dinàmica només es va trencar en els capítols 4 (que va estar dedicat al fenomen històric de la esclavitud i els escenaris foren la ciutat d'Eivissa i ses

Salines), en el 9 (la ubicació és el Palau de Valldemossa, per tant, no una finca rústica) i en l'11 (centrat en la nissaga dels Lluriac de Menorca).

Els programes es desenvolupen a partir d'una estructura o escaleta força dinàmica. Arrenquen amb una introducció en *off* per part dels conductors seguida d'una conversa-sumari entre ells. A partir d'aquí, se succeeixen sis converses més entre els conductors a diferents espais de les possessions, juntament amb sis blocs d'intervencions d'experts en la matèria (historiadors, filòlegs, folkloristes, historiadors de l'art, economistes, etc.) i, finalment, altres tantes seqüències animades on es resumeix tot el que s'ha exposat anteriorment.

3. *Dos capítols amb notes etnopètiques*

3.1 «*El Comte Mal, la revelació del mite*»

El capítol parteix de la figura històrica (Ramon Burgues Safortesa) per arribar a la llegenda (Comte Mal). Tant les primeres intervencions dels conductors com dels experts convidats se centren en analitzar els orígens i infantesa del futur comte, tot emmarcant-lo en la situació sociopolítica de l'època (segle XVII). A més d'analitzar-ne l'educació i la formació, s'aprofundeix en la figura del pare, i especialment de la mare i el padrastre, personatges que d'alguna manera estigueren rere les primeres hostilitats protagonitzades pel jove Ramon Burgues Safortesa.

A més de tractar els conflictes amb el poble de Santa Margalida (on el comte posseïa un gran nombre de cavalleries que li reportaven un important rèdit econòmic), s'analitzen altres aspectes de la vida personal del comte, com ara el primer matrimoni amb Francesca Sureda-Tomàs o també els mèrits militars i personals que aconseguí de la corona espanyola.

Una vegada traçada la vida personal del protagonista, es dona pas a analitzar els mecanismes de formació i desenvolupament del mite. Quant a elements de llegenda, el programa fa especial menció a la «potada del cavall del Comte», «les baules», «l'Argolla» i el mateix puig de Galatzó.

L'acció es desenvolupa a la possessió de Galatzó, concretament a les cases (camí d'accés, carrera, clastra, capella i jardins), i pels voltants (lloc conegut com l'Argolla). Com a escenari secundari, l'acció es trasllada a la vila de Santa Margalida, ja que allà tingué lloc el conflicte que portà al protagonista a ser considerat com el *Comte Mal*.

El programa acaba amb una reflexió per part dels experts i conductors sobre la vigència de la llegenda i si actualment hi ha figures amb una biografia paral·lela a la del protagonista. Els experts que apareixen al capítol són: Antoni Mas (historiador i professor de la UIB), Bartomeu Bestard (historiador i cronista de la ciutat de Palma), Xisco Molinas (historiador), Caterina Valriu (filòloga i professora de la UIB).

Atesa la importància de la balada del Comte Mal (la versió mallorquina del romanç del Comte l'Arnau), el programa n'incorpora alguns fragments cantats per Mariona Forteza.

3.2 «*Els Olors, l'amor impossible*»

El programa se centra en la història d'amor viscuda al segle XVIII entre el tinent de dragons Manuel Bustillos i la monja Elisabet Font dels Olors. El militar, d'origen castellà, va ser destinat a Mallorca amb el seu regiment. Féu amistat amb un membre de la família Font dels Olors, terratinents d'Artà, i el va dur a passar uns dies a la seva gran finca. Aquí va conèixer Elisabet, germana de l'amic, a qui només li quedaven setmanes per ingressar en el convent de la Misericòrdia (Palma). Tot i enamorar-se, ningú no pogué impedir que ella acabés al convent. Mesos després, Manuel aconseguí treure-la de nit i junts fugiren en una barca cap a les costes peninsulars. Abans d'arribar-hi, però,

foren capturats pel capità Antoni Barceló, qui seguint ordres del governador, els tornà a Palma. Ell fou decapitat al passeig del Born de Palma i ella tornà a la reclusió del convent, on morí molts anys més tard.

El relat, tot i estar perfectament documentat, ha passat al cabal cultural illenc com una llegenda, fet pel qual actualment hi hagi diferents versions, algunes amb diferències i matisos importants. Per a aquest programa es va seguir el fil argumental relatat per Caterina Valriu, qui així mateix es basa en el que fa al seu llibre *Llegendes de Mallorca* (Editorial de l'Abadia de Montserrat, 2009). A més del tema troncal, el programa també se centra en la religiositat del segle XVIII, del dia a dia de les possessions, en la moralitat, en el món militar, etc.

El programa centra tots els escenaris i les intervencions dels conductors a la mateixa possessió dels Olors, tant exteriors com interiors. En aquest cas compta amb l'aportació dels següents experts: Caterina Valriu (filòloga i professora de la UIB), Aina Pascual (historiadora de l'art), Xisco Vallcaneres (folklorista), Antònia Morey (historiadora i professora de la UIB), Miquel Deyà (historiador i professor de la UIB), Jaume Serra (historiador).

ANNEX

Fig. 1.

Fig. 2.

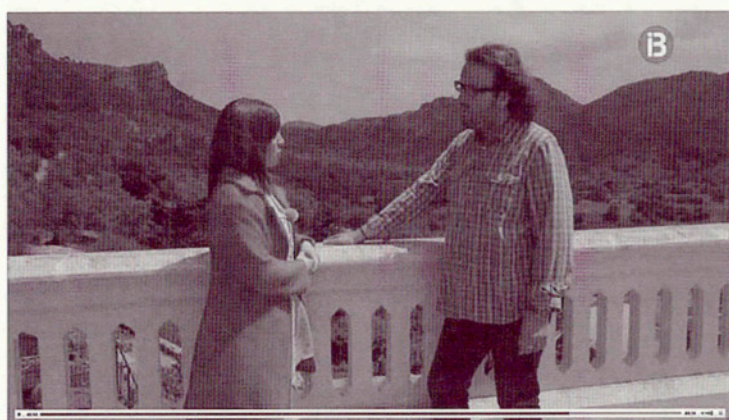

Fig. 3.

Fig. 4.